

Bez hranic

Vakcínami dáváme lidem neviditelný štít

3 (Ne)známé nemoci

První očkovací kampaň proti hepatitidě E na světě

4 Téma

Soustředit se na jednu nemoc nejde: Co jsme se naučili v boji proti epidemiím

50 let očkování proti smrtelným nemocem

8 Příběhy pacientů

Když už je na vakcínu pozdě

Získala ochranu proti spalničkám a obrně

10 Zaostřeno na

Cesta vakcíny, cesta života

Bez důvěry nezmůžeme nic

© Peter Caton / Lékaři bez hranic

Tomáš Bendl, vedoucí komunikace

Vydavatel:

Lékaři bez hranic, o. p. s.
IČ: 28476654

Zenklova 2245/29

180 00 Praha 8

Tel.: 257 090 150

office@lekari-bez-hranic.cz

Web: lekari-bez-hranic.cz

Facebook: [lekaribezhranic](https://www.facebook.com/lekaribezhranic)

Instagram: [msf_czech](https://www.instagram.com/msf_czech)

Twitter: [MSF_czech](https://twitter.com/MSF_czech)

Šéfredaktorka: **Michaela Tabakovičová**

Redakce: **Štěpánka Pecháčková,**

Nikola Kaňovská Tenevová, Karol

Čukan, Lucie Franková, Eva Kocnárová

Grafická úprava: **Dipozitiv**

Cena tisku: **2,95 Kč vč. DPH**

Fotografie na úvodní straně:

© **Mario Fawaz / Lékaři bez hranic**

Když jsme před necelým rokem v Jižním Súdánu objížděli odlehlé vesnice na severozápadě země, abychom tamním dětem poskytli léky proti parazitárním onemocněním, přišla za námi do distribučního centra mladá žena se dvěma syny.

„Nevím, proč přesně tady jste, ale znám vaši organizaci z vyprávění, děláte prý úžasnou práci kolem města Aweil. Tak mě zajímalo, jestli třeba pomůžete taky nám,“ svěřila se matka dětí. Naše zdravotnice její kluky vyšetřily. Oba měli malárii. Díky matčině zvědavosti byli mezi svými vrstevníky těmi šťastnějšími. Získali kvalitní, uprostřed savany jinak nedostupnou léčbu, která jim pravděpodobně zachránila život.

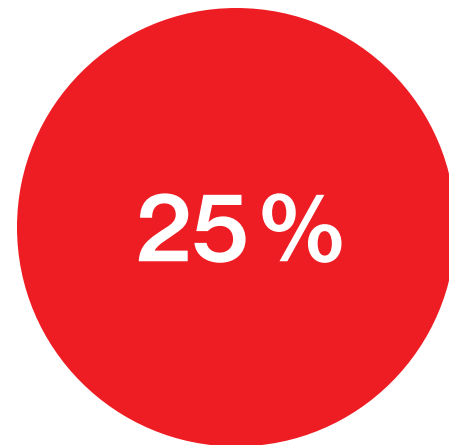
Nemáte-li dobrou reputaci, svoje zdraví vám nikdo nesvěří. Dvojnásob to platí u očkování. Vakcíny se dnes často stávají terčem lží nebo konspiračních teorií a uvést věci na pravou míru bývá extrémně náročné. Problém přitom nelze podceňovat. Když se téma dobře nevysvětlí, může to stát životy. Všichni ostatně známe příběh pandemie covidu-19.

Aktuální vydání časopisu Bez hranic je svědectvím opaku. Nabízí ukázkou toho, čeho lze díky vztahu založenému na vzájemném porozumění dosáhnout. A nemluvím teď pouze o lékařích a pacientech. Mám na mysli i vás, naše dárce. Protože ať už řešíme prevenci malárie, hepatitidy E nebo spalniček, nic se nedá realizovat bez vaší podpory a důvěry. Děkujeme. ✕

© Peter Caton / Lékaři bez hranic

Takové riziko úmrtí představuje hepatitida E pro nakažené těhotné ženy.

První očkovací kampaň proti hepatitidě E na světě

Nikola Kaňovská Tenevová, tisková koordinátorka

Lékaři bez hranic společně se Světovou zdravotnickou organizací (WHO) a jihosúdánským ministerstvem zdravotnictví zpřístupnili očkování 25 tisícům lidí v uprchlickém táboře Bentiu.

„Měla jsem horečku a velmi mě bolelo celé tělo. Zežloutly mi oči i moč. Když jsem přišla na kliniku Lékařů bez hranic a popsala své příznaky doktorovi, okamžitě mě poslal do laboratoře na testy. Ty ukázaly, že mám žloutenku typu E,“ vzpomíná dvaadvacetiletá Nyemal na moment, kdy se poprvé setkala s nemocí, která může zabít.

Hepatitida E se nedá léčit

Nejčastějšími důvody masivního šíření hepatitidy E jsou kontaminovaná voda či nedostatečně tepelně upravené jídlo. Ročně se podle informací Lékařů bez

hranic eviduje přibližně 20 milionů případů infekce. Zhruba 44 tisíc nakažených nemoci podlehne. Onemocnění se nedá léčit a představuje velké riziko především pro těhotné ženy, jejichž úmrtnost dosahuje 25 %. Nákaza navíc zvyšuje riziko potratu nebo narození mrtvého dítěte.

Epidemie často hrozí v místech s nízkou úrovní hygieny, jako je právě Bentiu, největší uprchlický tábor v Jižním Súdánu. Přežívá v něm kolem 112 tisíc lidí na útěku, kteří se však jen těžko dostanou k pitné vodě.

Situaci vloni ještě zhoršily extrémně silné povodně, kvůli kterým tábor čelil dalšímu náporu příchozích. Masivně se začaly šířit vodou přenášené choroby, včetně hepatitidy E. Od minulého července se tu naši zdravotníci setkali se 759 nakaženými pacienty, 17 z nich zemřelo.

Z centra cestovní medicíny do uprchlického tábora

Očkovací kampaň je milníkem v boji proti této nemoci. V březnu a dubnu letošního roku v Bentiu proběhla dvě kola kampaně, třetí se chystá na podzim. Proti hepatitidě E existuje jediná vakcína. Podle klinických testů je v prevenci nemoci vysoce účinná a WHO doporučuje její aplikaci během epidemii už od r. 2015. Dosud však byla používána jen v hrstce zemí, hlavně u klientů v centrech cestovní medicíny. V Bentiu se vakcína použila v situaci ohrožení veřejného zdraví vůbec poprvé.

„Vzhledem k úspěšné realizaci a velkému zájmu o vakcinaci může být kampaň příkladem pro všechny, kteří s nemocí v podobných kontextech bojují,“ myslí si odborník na prevenci John Rumunu z jihosúdánského ministerstva zdravotnictví. „Doufám, že vakcína pomůže snížit počet nakažených i úmrtí nejen v Bentiu.“ ✕

Soustředit se na jednu nemoc nejde: Co jsme se naučili v boji proti epidemiím

© Solen Mourlon / Lékaři bez hranic

Během pandemie covidu-19 si spousta lidí uvědomila, jak důležitou roli může mít očkování. Pomáhá totiž dostat smrtelnou nemoc pod kontrolu. Ale covid-19 je jen špička ledovce. Vakcíny chrání také před nemocemi, na které jsme my, Češi, málem zapomněli: třeba před spalničkami, pneumokokovým zápallem plic nebo žlutou zimnicí. Na světě je spousta míst, kde tato prevence chybí.

↑ Konžská demokratická republika, země, kde jsme vytrvale očkovali proti spalničkám, i když se mezinárodní pomoc soustředila hlavně na ebolu.

„Myslím, že lidé na Západě mají tendenci zapomínat na význam vakcín, protože jsou proti většině známých nemocí očkováni. Takže nevidí, co se děje, když někdo očkování nemá,“ říká John Johnson, vakcinolog Lékařů bez hranic, který pracuje jako odborný poradce při zásazích proti epidemiím.

S řešením epidemií máme několik desetiletí zkušeností. Naučili jsme se, jak správně vakcíny použít, aby opravdu pomohly.

Pokud se soustředíme jen na ebolu, lidé zemřou na spalničky

Když severovýchod Konžské demokratické republiky zasáhla v roce 2018 ebola, místní se divili, proč zdravotníci z celého světa spěchají, aby tuhle epidemii potlačili. Měli totiž spoustu dalších zdravotních problémů, včetně průjmových onemocnění, malárie, zápalů plic nebo spalniček.

V průběhu ostře sledovaných událostí jako ebola a covid-19 se pravidelná očkování často odsouvají, což může vést k pozdější katastrofě. „Mezi lety 2019 a 2020 byly v Konžské demokratické republice a přilehlých zemích statisíce případů spalniček a desetitisíce úmrtí. Ve stejné době přišla mezinárodní pomoc v boji s ebolou, kterou se nakazilo asi tři a půl tisíce lidí a přes dva tisíce jich zemřelo,“ říká John Johnson.

My jsme vytrvali a během epidemie spalniček jsme vystavěli krizové týmy ve 22 z 26 regionů Konžské demokratické republiky. Naočkovali jsme tu více než 2,3 milionu dětí, léčili jsme ty, které už onemocněly, a bojovali jsme za silnější národní a mezinárodní odezvu.

Potřebujeme získat důvěru místních, jinak nepřijdou

Mít efektivní a důvěryhodné vakcíny samo o sobě nestačí. „Nejdůležitější je zapojit místní komunitu. Očkovací kampaně nezaberou, když nedosáhnou k lidem,“ vysvětluje Nicolas Peyraud, lékař spolupracující s Lékaři bez hranic.

Během zásahu proti ebolě v roce 2020

v konžské provincii Severní Kivu jsme na tento problém narazili. Mnozí místní lidé byli ohledně nově vyvinutých vakcín skeptičtí. Někteří ani nevěřili, že ebola skutečně existuje. A hlavně to ani nebyla jejich největší starost. Tato oblast je roky zmítaná ozbrojenými konflikty.

Řešením bylo vysvětlovat a přiblížit se místním lidem. Nejenom, že jsme se přesunuli k jejich obydlim, ale také jsme jim pomáhali se zdravotními problémy, které oni sami považovali za důležité, a snažili jsme se pracovat s předsudky spojenými s ebolou. Díky tomu se nám podařilo získat jejich důvěru.

Oddálení posilující dávky: pomáháme co největšímu počtu lidí

Ani kampaně a důvěra nepomohou, když není dostatek vakcín. V roce 2016 v Lusace, hlavním městě Zambie, jsme potřebovali naočkovat 1,2 milionu lidí dvoudávkovou vakcínou proti choleře. Očkovací látky ale nebylo dost pro všechny. Uplatnili jsme proto postup s oddálením posilující dávky ověřený v několika dřívějších studiích.

V témže roce jsme při epidemii cholery v těžko dostupných rybářských městech a ostrůvcích na jezeře Chilwa v Malawi pacientům dali také jen první dávku ústně podávané vakcíny. Druhou dostali spolu s instrukcemi s sebou domů. V extrémních podmínkách, kde jedinou možností byla doprava na člunech, jsme tak mohli naočkovat více lidí.

„Vakcíny jsou důležité,“ říká Juliet Mwanga, ředitelka výzkumného střediska Epicentre v ugandské Mbaraře. „Někdy pro danou nemoc ještě neexistuje léčba a očkování je jedinou možností, jak zabránit jejímu šíření. A i když léčba existuje, vakcína zajistí, aby se nenakazilo víc lidí. Tím odlehčí zdravotnímu systému a lidskému utrpení.“ ✕

↑ Phemba (11 měsíců) z Konžské demokratické republiky se léčí z vážného onemocnění spalničkami. Její sestra-dvojče na ně zemřela pár dní před vznikem této fotografie.

Jak vypadá práce epidemiologa na misi Lékařů bez hranic?

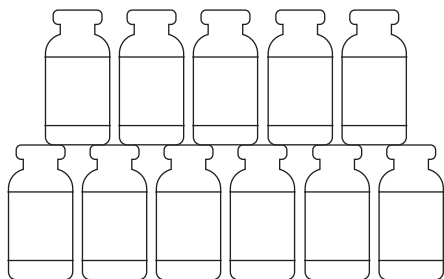
Poslechněte si 8. díl našeho podcastu Mlčení zabíjí s epidemioložkou Nikolou Sklenovskou.

Vyfoťte QR kód, nebo navštivte web: lekari-bez-hranic.cz/epidemievbrazilii

50 let očkování proti smrtelným nemocem

V náročných podmínkách očkujeme už pět desetiletí. Během té doby jsme se toho hodně naučili, zdolávali nové hranice a volali po dostupnosti očkování pro všechny. Přečtěte si o některých milnících naší práce v oblasti prevence proti smrtelným nemocem.

1972

Vakcíny od začátku

Očkování je nedílnou součástí projektu Lékařů bez hranic už od samotných začátků. Během naší vůbec první mise, a to po ničivém zemětřesení v Nikaragui, očkujeme místní děti proti spalničkám.

Vakcína je velmi důležitá, protože děti můžou zemřít, když se nebudou očkovat. Cítím se teď bezpečněji.

Kadiatou, matka z Guiney

1986

Rozjíždíme vlastní logistické centrum

Aby týmy v terénu měly všechno, co potřebují během běžného provozu nemocnic nebo řešení krize, zakládáme MSF Logistique v Bordeaux. Vyvíjíme standardizované balíčky podle mezinárodně uznávaných klinických doporučení. Vznikají očkovací sady pro spalničky, meningitidu nebo žlutou zimnici připravené k rychlému použití. V roce 1988 tento koncept přejímá i Světová zdravotnická organizace (WHO).

© Louise Annaud / Lékaři bez hranic

1996

Největší epidemie meningitidy v Nigérii

Organizujeme masivní zásah včetně dodávek mnoha tun lékařského vybavení. Podaří se nám naočkovat skoro 3 miliony lidí a léčíme přes 30 tisíc pacientů.

1997

Mezinárodní partnerství

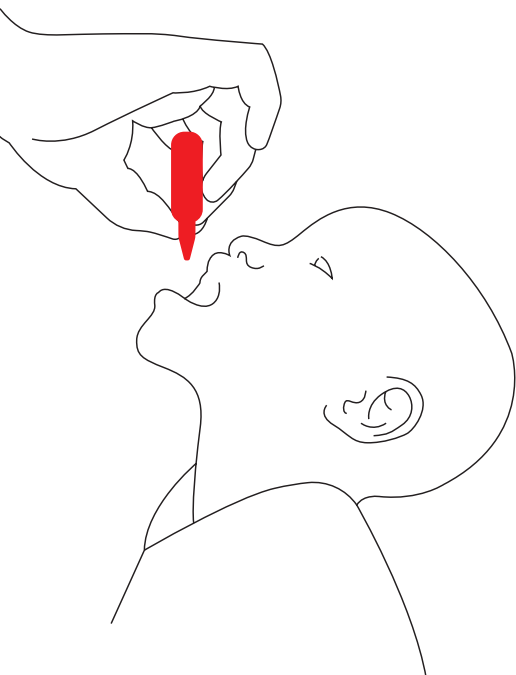
Na základě zkušeností z očkovací kampaně v Nigérii uzavíráme partnerství se Světovou zdravotnickou organizací (WHO) a dalšími aktéry. Vzniká Mezinárodní koordinační skupina (ICG) pro poskytování vakcín. Ta vyhodnocuje potřeby v zemích meningitického pásma a koordinuje jejich efektivní rozdělování. Tento inovativní postup v oblasti veřejného zdraví je později uplatněn i při léčení žluté zimnice a rezistentní tuberkulózy.

1999

Začátek Kampaně za dostupnost léků

Kvůli nedostatku a nedostupnosti léčiv každý rok umírají miliony lidí na infekční choroby, které jsou běžně léčitelné. Zahajujeme proto mezinárodní kampaň tzv. Access Campaign, která usiluje o zpřístupnění léků i pacientům v chudých zemích, a to včetně očkovacích látek.

2004

Vakcíny podávané ústně

Pomáháme zastavit šíření cholery v Mosambiku pomocí ústně podávaných vakcín. Do té doby se boj s cholerou zaměřoval na zlepšování infrastruktury a hygienických podmínek, které měly zamezit šíření nemoci. Nový způsob je efektivní a napovídá nám řešení i v jiných oblastech s endemickým výskytem cholery.

2013

Posunujeme limity skladování

Náš výzkum skladování vakcín proti tetanu ukazuje, že očkovací dávky uchovávané při teplotě do 40 °C zůstávají stabilní a účinné až 30 dní. Mohou tak být použity i v místech, kde je obtížné zajistit teploty blízké bodu mrazu. Farmaceutické společnosti musí změnit informace na obalech vakcín.

2015

Rovnost před pneumokokem

Zápal plic je jednou z hlavních příčin dětských úmrtí. Zahajujeme kampaň za dostupnost pneumokokových vakcín, která vyzývá velké farmaceutické společnosti, aby snížily jejich cenu v nízké a středně příjmových zemích na 125 Kč (5 \$).

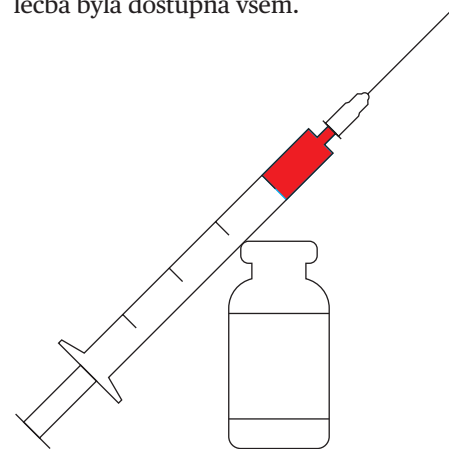
© Tracy Makhoul / Lékaři bez hranic

2020

Na pandemii by neměl nikdo profitovat

Voláme po tom, aby nebyly udělovány patenty na léky, testy a vakcíny proti nemoci covid-19. Je klíčové, aby účinná léčba byla dostupná všem.

2021

Nižší dávky při léčbě žluté zimnice

Naše výzkumné středisko (Epicentre) publikuje studii, která ukazuje, že pro prevenci žluté zimnice stačí jedna pětinová standardní dávka vakcíny. Díky tomu můžeme pomoci více lidem. V oblastech, kde se žlutá zimnice často vyskytuje, žije více než miliarda lidí. ✕

Foto: © Christopher Lee / Lékaři bez hranic

Když už je na vakuínu pozdě

© James Oatway / Lékaři bez hranic

Štěpánka Pecháčková, koordinátorka digitální komunikace

Odette za námi přijela s osmiměsíčním Bernardem do oblastní nemocnice Baboua ve Středoafrické republice. Bohužel bylo pozdě. Bernard zemřel.

Pascal a Odette vzali svého syna Bernarda k lékaři hned, když onemocněl spalničkami. Nemohli si ale dovolit poplatky za ošetření, tak s ním odjeli zpět domů. Tehdy jsme v oblasti ještě nepůsobili, abychom mohli chlapce ošetřit bezplatně.

Později se ke spalničkám u Bernarda přidala i malárie, rozvinuly se u něj dýchací obtíže a rodiče znovu spěchali do nemocnice. Ani my jsme mu už nedokázali pomoci.

Jediné řešení proti spalničkám je očkování

Levná, bezpečná a efektivní vakcína proti spalničkám existuje už od 60. let. Přesto jsou spalničky stále celosvětově jednou z hlavních příčin úmrtí malých dětí. Na toto onemocnění neexistuje lék

a zároveň se velmi rychle šíří. Jedinou prevencí je očkování.

Také malárie patří mezi prvořadé důvody dětských úmrtí, a to v subsaharské Africe. Každý rok na ni zemře více než 260 tisíc afrických dětí mladších pěti let. Doneslé proti malárii nešlo očkovat, ale na podzim 2021 Světová zdravotnická organizace (WHO) po rozsáhlém testování doporučila užívání vakcíny s názvem RTS,S. ✕

Když tu nemoc vidíte, už nikdy se nezapomenete očkovat.

Myriam Henkens, mezinárodní koordinátorka zdravotnických aktivit
Lékařů bez hranic

↑ Otec malého Bernarda, Pascal, po pohřbu svého syna.

↓ Příbuzný nese Bernardovo tělo k hrobu.

© James Oatway / Lékaři bez hranic

Získala ochranu proti spalničkám a obrně

© Lékaři bez hranic

Štěpánka Pecháčková, koordinátorka digitální komunikace

↑ Naočkovaná Džudy z Libanonu.

Džudy patří mezi děti, které jsme letos očkovali v libanonském údolí Wádí Chálid. Ochránili jsme ji proti spalničkám a obrně – tedy proti chorobám, které se v Libanonu začaly znovu šířit a které často končí smrtí.

Wádí Chálid je jedna z nejchudších oblastí země. Návštěva nemocnice představuje pro tamní obyvatele 40kilometrovou cestu. Protože náklady na dopravu kvůli socioekonomické krizi pořád rostou, lidé si musí vybrat: buď pojedou za lékařem, nebo si koupí jídlo. I proto na místě poskytujeme bezplatnou zdravotní péči.

Každý rok zemře 1,5 milionu dětí na nemoci, kterým se dá zabránit vakcínami. Nemohou za to jen vysoké ceny vakcín, ale například i omezení dovozu, komplikace s logistikou či načasování dávky, které je těžké pro rodiny dodržet. Tyto problémy se snažíme řešit a každý rok očkujeme miliony lidí, ať už preventivně, nebo v rámci boje proti epidemiím. ✕

**Všem současným
Dárcům bez hranic
velice děkujeme. Vaše
opakované dary nám
dlouhodobě umožňují
zachraňovat životy po
celém světě.**

Lékaři bez hranic

**Přispívejte každý
měsíc. Staňte se
Dárcem bez hranic**

Pomozte nám zajistit klid pro rodiče dětí jako Džudy. Pravidelným darem ve výši 500 Kč ochráníte každý měsíc 60 dětí před spalničkami.

Vyfoťte QR kód,
nebo navštivte web:
darujte.lekari-bez-hranic.cz/dlouhodobě

1

Solidarita a dar

Stejně jako všechny naše projekty, i cesta vakcíny může začít díky štědré podpoře vás, našich dárců.

2

Sklad

Odborně vyrobené vakcíny uchováváme ve vychlazených odděleních našich skladů.

3

Chladicí vozy

Vakcíny se na cestu vydávají ve speciálních přepravních a doslova obalené ledem - kdyby náhodou selhala chladicí technika.

Cesta vakcíny, cesta života

Dostat vakcíny tam, kde jsou potřeba, představuje velkou logistickou výzvu. Od výroby až po aplikaci pacientům potřebují chlazené a přísně regulované prostředí. Jenom díky rychlosti a péči mohou vakcíny zachránit život.

6

Místní sklady Lékařů bez hranic

Naše sklady mají různou podobu, od moderních budov až po malou kůlnu. Vždy jsou ale čisté a mají vychlazený prostor.

7

Požadavky z terénu

Týmy našich expertů v terénu stanoví, jaké potřebují vakcíny a kde. Logistická skupina potom připraví transport na místo aplikace.

Aby bylo možné naplánovat očkovací kampaň a navigovat do oblastí, kde probíhá vakcinace, je důležité mít aktualizované mapy míst, kde lidé žijí, a znát hustotu osídlení. S dobrovolníky projektu Missing Maps proto dané lokality mapujeme.

Jana Bauerovalá, koordinátorka komunikace Missing Maps

Při očkování musím hlídat, měřit a pravidelně kontrolovat teplotní pohodlí vakcín. Říká se tomu udržovat chladový řetězec, což v praxi znamená mít dost místa v lednicích, zajistit stabilní přísun elektrického proudu a kdyby vypadl, mít po ruce pro jistotu plný mrazák (nebo radši dva) chladicích bloků.

Stanislav Havlíček, farmaceut

4

Rychlá letadla

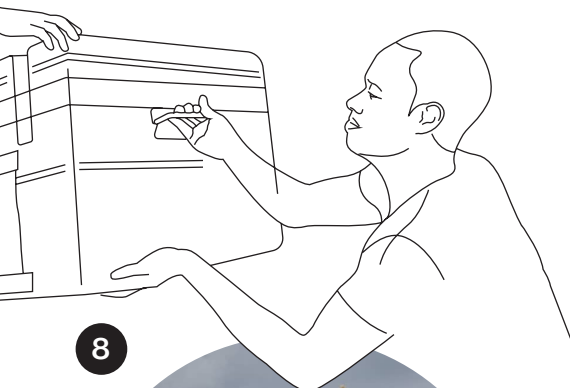
V krizových situacích a na větší vzdálenosti putují vakcíny do cílových zemí letectvy. Díky rychlosti se nezkazí.

5

Celníci

Vždy respektujeme zákony a podmínky země, kde působíme. Vakcíny po přistání musí projít celním řízením.

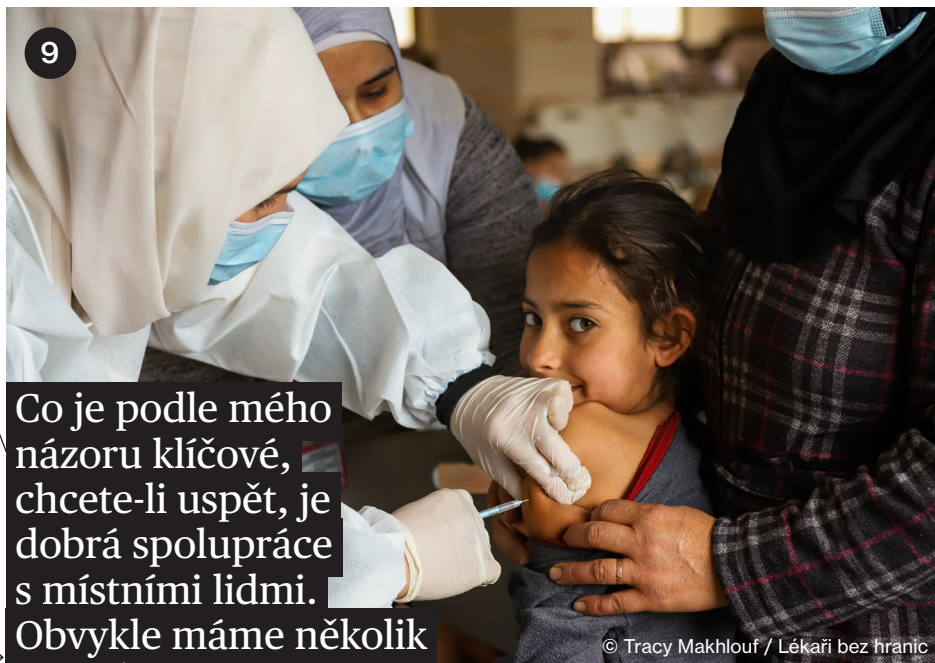
8

Auta, motorky, čluny i mezci

Primárně vozíme vakcíny auty. Někdy kvůli nedostupnému terénu musíme sáhnout i po netradičních formách dopravy.

9

Co je podle mého názoru klíčové, chcete-li uspět, je dobrá spolupráce s místními lidmi. Obvykle máme několik kolegů, kteří mají za úkol obcházet své komunity a jejich lídry. Vysvětlují jim, proč je očkování důležité, co to obnáší nebo třeba i vyvracejí nejruznější dezinformace, které se občas šíří.

Martina Jurigová, zdravotní sestra

© Tracy Makhoul / Lékaři bez hranic

Pacienti

Vakcíny aplikujeme pacientům. Ideálně jako prevenci, ale někdy je potřeba očkovat lidi, kteří se ocitli v akutním ohrožení života. ✕

Foto: © Julien Dewarichet / Lékaři bez hranic, © James Oatway / Lékaři bez hranic, © Caroline Thirion / Lékaři bez hranic, © Sarah Murphy / Lékaři bez hranic, © Pierre Crozes / Lékaři bez hranic, © Anna Bylund / Lékaři bez hranic

Postavte s námi virtuální nemocnici.
Přispějete tak k vybudování skutečné nemocnice
v terénu, kde pomáhají naši kolegové.

**Chraňte s námi
děti před vážnými
nemocemi**

Zajistěte vakcíny v Nemocnici
bez hranic.

Vyfoťte QR kód,
nebo navštivte web:
nemocnice-bez-hranic.cz/ockovani